

Омбудсманът и съдебната власт: чуждият опит

Димитър Марков, Център за Изследване на Демокрацията
Александър Русанов, Център за Изследване на Демокрацията

Албания

Адвокатът на народа може да откаже да започне или може да прекрати разследването на жалба, ако случаят вече е решен или е висящ пред прокуратура или съд. В тези случаи, той може да поиска информация от съда и прокуратурата.

Упражняването на законодателната и съдебната власт е извън правомощията на Адвоката на народа. Въпреки това, той може да разглежда жалби и сигнали за нарушения на човешките права, произтичащи от администрацията на съда и съдебните процедури. Разследването на жалбите не трябва да нарушава независимостта на съда при разглеждането на делата.

Азербайджан

Правораздаването в Република Азербайджан е извън правомощията на Комисаря за човешките права.

Комисарят може да разглежда жалби, отнасящи се до нарушения на човешките права, свързани със загуба или забавено изпращане на документи в съда и със закъснение в изпълнението на присъдите.

Комисарят може да откаже да разследва жалба, която се разглежда от съдебна инстанция. При разследването на фактите, изложени в жалбата, Комисарят има право да получи информация и материали по влезли в сила наказателни, административни и граждански решения и постановления, както и по прекратени дела.

Комисарят може да се обърне към съда, за да защити права и свободи, нарушени от решение, действие или бездействие на национален или общински орган и техните служители. Той също може да сезира Конституционния съд на Азербайджан, в случай че свободите и правата на гражданин са били нарушени от влязъл в сила закон.

Белгия

Омбудсманът преустановява разследването на жалба, когато разглежданите факти са обект на съдебно или административно производство, за което омбудсманът следва да бъде надлежно информиран.

Подаването на жалба и разглеждането ѝ от Омбудсмана не спира и не прекъсва сроковете за съдебно обжалване или оспорване по административен път.

Босна и Херцеговина

Правомощията на Омбудсмана включват разглеждането на жалби, отнасящи се до лошото функциониране на съдебната система или лошото администриране на индивидуални случаи. Правомощията му също така включват даване на препоръки за предприемане на индивидуални или общи мерки.

Омбудсманът не се намесва в правораздавателни функции на съда, но може да инициира съдебно производство или да вземе участие в текущо дело, ако сметне, че това е необходимо за изпълнението на функциите и задълженията му. Омбудсманът може също да дава препоръки на държавната институция - страна в процеса, или да консултира страните.

Омбудсманът се намесва, ако открие неоправдано забавяне на съдебните процедури или очевидна злоупотреба с власт.

В случай на предполагаеми нарушения на човешките права и когато сметне, че това е необходимо за ефективното упражняване на функциите му, Омбудсманът може да се обърне към най-високите съдебни инстанции в Босна и Херцеговина, компетентни в областта на човешките права, съгласно правилата за сезиране на тези институции.

Омбудсманът може да иска съдействие от съдебната полиция.

Омбудсманът приема жалба, ако идентичен случай е обект на съдебно или административно производство.

Република Српска

Омбудсманът може да разследва всички случаи на лошо функциониране на съдебната система на Република Српска както и да дава препоръки за предприемане на индивидуални или общи мерки.

Омбудсманът не се намесва в правораздавателната дейност на съдилищата и трибуналите на Република Српска. Той може да дава препоръки на държавната институция - страна в процеса, или да консултира страните.

В случай на неизпълнение на съдебно решение, Омбудсманът може да препоръча на въпросната институция да изпълни съдебното решение в посочен от него срок. Ако препоръката не бъде изпълнена, неизпълнението на съдебно решение се включва в годишния или специален доклад.

Чехия

Омбудсманът и съдебната власт: Чуждият опит

Димитър Марков, Център за изследване на демокрацията

Александър Русанов, Център за изследване на демокрацията

Контролната дейност на Обществения защитник на правата не се разпростира върху органите, участващи в наказателното производство, прокуратурата и съдилищата, с изключение на съдебната администрация.

Защитникът може да спре разследването на жалба, ако същият случай е в процес на разглеждане от съд или е обект на съдебно решение.

Дания

Омбудсманът не е оправомощен да наблюдава работата на съда, но може да призовава лица да свидетелстват в съда по случаи, които са от значение за разследванията му.

Естония

Съветникът по правните въпроси може да направи предложение до Парламента за повдигане на обвинения срещу депутат, Президента, член на правителството, председателя на Сметната палата, председателя или член на Върховния съд.

За да бъде приета за разглеждане от Съветника жалбата по същия случай не трябва да има влязло в сила съдебно решение, или по него да се води досъдебно или съдебно производство.

Финландия

Задълженията на Парламентарния омбудсман, съгласно приетите от Парламента законови разпоредби, включват наблюдение на функционирането на съдебните органи, както и доколко те спазват закона и изпълняват задълженията си. С подобно правомощие той разполага и по отношение на другите държавни органи, държавните служители и служителите в организации на публичното право или в такива, осъществяващи публична функция

Парламентарният омбудсман предприема нужните мерки в случай, че съдия, държавен служител или служител в публичноправна организация проявят пристрастност, груба небрежност, нарушат правата на гражданите или действат извън правомощията си.

Франция

Медиаторът на републиката не може да се намесва в съдебни процедури или да оспорва обосноваването на съдебни решения, но може да дава препоръки на съответния орган или институция.

В случай на неизпълнение на съдебно решение, ползващо се със сила на присъдено нещо, Медиаторът може да изиска от засегнатия орган или институция да изпълнят решението в указания от него срок. Ако изискването му

не е удовлетворено, неизпълнението на съдебното решение се отразява в специален доклад.

Грузия

Омбудсманът дава препоръки на съответните съдебни органи да преразгледат влезли в сила съдебни решения, ако смята, че извършено по време на съдебното производство нарушение на човешките права може съществено да повлияе върху крайното съдебно решение.

Гърция

Омбудсманът не разследва случаи, по които има висящи производства пред съд или друг правораздавателен орган и няма никакви правомощия по отношение на съдебната власт.

Унгария

Омбудсманът може да поиска от Конституционния съд:

- последваща проверка на конституционносъобразността на законови норми или други нормативни актове;
- проверка дали законова норма или друг нормативен акт противоречи на международно споразумение;
- решение по конституционна жалба за нарушение на права, гарантирани от Конституцията;
- прекратяване на нарушение на Конституцията, състоящо се в бездействие;
- тълкуване на Конституцията.

Исландия

Правомощията на Омбудсмана не включват съдебните производства.

Ако жалбата засяга въпрос, който по принцип трябва да бъде решен от съда, Омбудсманът може да прекрати своето разследване с този мотив.

Когато случаят е обект на обжалване пред по-висока инстанция, жалба до омбудсмана може да бъде подадена само след като тази инстанция се произнесе.

Ирландия

Главният прокурор, съдилищата и съдебните служители, определени със закон, не могат да бъдат обект на разследване от страна на Омбудсмана.

Омбудсманът не разглежда жалби, подадени от лица, които са страна в неприключило съдебно дело, или от лица, които имат право да обжалват съдебното решение пред по-висока съдебна инстанция.

Република Казахстан

Омбудсманът не разглежда жалби срещу действията и решенията на съдилищата в Казахстан.

Република Киргизстан

Омбудсманът може да сезира Конституционния съд на Република Киргизстан със становище относно конституционносъобразността на закони и други нормативни и законови разпоредби на Парламента, актове на Президента и правителството, отнасящи се до човешките и гражданските права.

Омбудсманът не разглежда жалби по случаи, които са предмет на съдебно производство и прекратява разследването, ако жалбоподателят сезира Конституционния съд.

Латвия

Омбудсманът не разследва жалба за нарушаване на човешките права, ако за посочените нарушения има влязло в сила съдебно решение по наказателно, гражданско или административно дело.

Литва

Правомощията на Парламентарния омбудсман за разследване не обхващат дейността на съдиите от Конституционния съд и другите съдилища.

Жалби, които са обект на съдебно разследване, и жалби относно законността и валидността на съдебни решения и други актове на съда не могат да бъдат разследвани от Парламентарния омбудсман.

Парламентарният омбудсман отказва да разследва жалба и я връща на жалбоподателя в 7 дневен срок, ако по случая, посочен в жалбата, вече има съдебно решение, или ако е започнало съдебно производство, или ако по закон подлежи на съдебно разследване.

Молдова

Парламентарните адвокати не започват разследване на жалби, които подлежат на разглеждане от граждански, наказателен или административен съд.

Според резултатите от разследването, Парламентарният адвокат може да се обърне към съда за да защити интересите на жалбоподателя, чиито конституционни права и свободи са били нарушени.

Парламентарните адвокати могат да се обръщат към Конституционния съд за решение или становище относно конституционносъобразността на

Омбудсманът и съдебната власт: Чуждият опит

Димитър Марков, Център за изследване на демокрацията

Александър Русанов, Център за изследване на демокрацията

закони и решения на Парламента, укази на президента, решения и наредби на правителството и тяхното съответствие с всеобщо приети принципи и международни норми в областта на човешките права.

Норвегия

Правомощията на омбудсмана не включват правораздавателната дейност на съдилищата.

Полша

Дейността на Омбудсмана не може да накърнява независимостта на съдебната власт.

Португалия

Съдилищата не са обект на контрол и наблюдение от страна на Омбудсмана, с изключение на тяхната административна дейност и действията на съдебната администрация.

Всички жалби относно дейността на съдебната система, които са извън правомощията на омбудсмана, се разглеждат от висшите органи на съдебната власт.

Омбудсманът може да иска от Конституционния съд да се произнесе по неконституционностъобразността или незаконосъобразността на правни норми, приети от публичните органи; или да изрази становище и да се произнесе по неконституционностъобразността по принцип.

Омбудсманът няма правомощия да отменя, анулира или поправя решения на публичните власти. Намесата на омбудсмана не води до спирането на сроковете, особено на процесуалните срокове, за обжалване пред съд или оспорване по административен ред.

Румъния

Адвокатът на народа трябва да информира Конституционния съд за неконституционностъобразността на закони преди публикуването им. Той може и директно да сезира Конституционния съд, относно неконституционностъобразността на закон или друг нормативен акт.

Жалби, отнасящи се до актове на Конституционния съд и съдилищата, не могат да бъдат подавани до Адвоката на народа и той ги отхвърля без да посочва мотив.

Черна Гора

Омбудсманът и съдебната власт: Чуждият опит

Димитър Марков, Център за изследване на демокрацията

Александър Русанов, Център за изследване на демокрацията

Защитникът на правата и свободите на човека няма правомощия върху работата на съда, освен в случаи на закъснения, очевидни злоупотреби с процесуални с процесуални права или неизпълнение на съдебни решения.

Защитникът може да препоръча на Конституционния съд започването на производство по конституционностъобразността и законосъобразността на законодателството, свързано с човешките права и свободи.

Преди да разгледа жалбата, Защитникът може да изиска от жалбодателя да предприеме други правни действия за обезщетяване на нарушението, посочено в жалбата, ако прецени, че тези действия са по-ефикасни. Жалбата не се разследва, ако жалбоподателят не предприеме действията, посочени от Защитника.

Защитникът спира разглеждането на жалбата, ако установи, че след подаване на жалбата е започнало съдебно производство.

Република Словакия

От правомощията на Обществения защитник са изключени Конституционният съд, съдилищата и прокуратурата, с изключение на съдебната администрация и случаи, които предварително могат да бъдат определени като дисциплинарно нарушение от страна на съдия.

Общественият защитник може да отхвърли жалбата ако установи, че въпросите, посочени в нея се разглеждат в съдебно производство, или че случаят вече е решен от съда.

Словения

Омбудсманът не се намесва и отхвърля жалбата в случаите , които са обект на съдебно или друго производство, освен в случаи на неоправдани процесуални закъснения или очевидна злоупотреба с власт.

Омбудсманът може да внесе конституционна жалба до Конституционния съд във връзка с индивидуален случай, които той разследва.

Испания

Народният защитник не разглежда онези елементи в жалбата, които са обект на съдебно производство, и спира започнато разследване, ако установи, че жалбоподателят се е обърнал към съд или към Конституционния съд. Това обаче не пречи Народният защитник да води разследване по общите проблеми, съдържащи се в жалбата. Във всички случаи, Защитникът наблюдава бързото и ефикасно разрешаване, от страна на администрацията, на проблемите, посочени в подадените до него жалби.

Омбудсманът и съдебната власт: Чуждият опит

Димитър Марков, Център за изследване на демокрацията

Александър Русанов, Център за изследване на демокрацията

Народният защитник може да сезира Конституционния съд за неоконституционност, съгласно предвидените за това условия в Конституцията и в Устройствения закон за Конституционния съд.

Когато Народният защитник получи жалби, свързани с правораздавателната дейност на съда, той ги препраща на Главния прокурор, който установява дали е основателна жалбата и предприема предвидените от закона мерки; или ги препраща на Генералния съвет на съдебната власт, според вида на жалбата. Независимо от това, Защитникът може да отрази тези жалби в доклада си пред Парламента.

Швеция

Омбудсманите упражняват надзор върху съдилищата, като наблюдават преди всичко спазването на процедурата и на сроковете по делата, без да могат да се намесват пряко в тяхното решаване по същество.

Омбудсманите трябва да се уверят, че в своята дейност съдилищата изпълняват законовите разпоредби на Правителствения акт за обективност и безпристрастност, и че основните права и свободи на гражданите не се потъпкват от публичната администрация.

Холандия

Омбудсманът не може да започне разследване ако по проблемите, засегнати в жалбата има:

- влязло в сила съдебно решение;
- започнало съдебно или въззивно производство;
- компетентна е съдебна инстанция.

Омбудсманът не е длъжен да продължи разследването ако междувременно влезе в сила съдебно решение или започне съдебно производство по въпросите засегнати в жалбата.

Украйна

Пълномощникът по правата на човека може да сезира Конституционния съд относно съответствието между Конституцията и законите на Украйна, или други нормативни актове на Парламента, на президента и правителството на Украйна (както и на Парламента на Автономната област Крим), засягащи човешките права и свободи, както и за тълкуване на Конституцията и законите на Украйна.

Пълномощникът може да присъства на съдебните заседания на всички съдебни инстанции, включително и на тези, които се провеждат при затворени врата.

Пълномощникът може да сезира съда по въпроси, свързани със закрита на човешките и гражданските права и свободи на лица, които не са в състояние да го направят лично поради здравословни или други причини. Той участва лично или чрез свой пълномощник в съдебното производство, като спазва предвиденото в закона.

Пълномощникът не разглежда жалби по случаи, които са обект на съдебно производство и прекратява действията си, ако жалбоподателят е предприел действия по съдебен път.